

GECE DERSLERİ

Latife Tekin

(1986)

Öykü Anlatıcı ve aynı zamanda baş karakter olan Gülfidan'ın geçmişe yönelik hesaplaşmaları ve düşünceleri ile başlayan roman, belirgin bir olay örgüsü içermez. Bir devrimci ruhu taşıyıp katıldığı örgüt içerisinde Sekreter Rüzgâr kod adı ile yaşadığı dünyayı bilincinde yarattığı izlenimler üzerinden monolog şeklinde anlatan Gülfidan, kimi zaman ebeveynlerine kadar yaklaşan bir hesaplaşmanın ismidir. Mukoşka dışında hayatını paylaşabileceği herhangi bir dostu bir yakına sahip olmadığına inanan Gülfidan, günlük yaşamın sıradanlığına inat içerisine girdiği sol örgütün yaptırımlarına karşı kadın olarak nasıl bir mücadele verdiğini anlatır. Genellikle hayatının on yıl öncesine giden iç döküntüsü ile Gülfidan, bulamadığı huzurun ve mutluluğun nedeninin yerine hep annesini koyar. Annesinin kendisi çocukken olan varlığı bir güç nedeni olarak görülürken büyüdükten sonra yanında olmayışı ve bir kadın olduğunun belirginleşmesi bir nevi ezilme, yok olma, itaat nedeni olarak belirir. Hayatta yaşadığı aldatılmaların, yalnız hissetmenin ve yoksulluğun da etkisi dışında Gülfidan, aslında devrim tanrıları olarak nitelendirdiği derneğin başkanı için yazmaya başladığını da açıklayarak ne için mücadele verdiğini belirtmek ister. Anlına yazılı olan kaderi okuduğu günden bu yana annesine olan duygularının yoğunluğu artan başkarakterin çocukken yaşadığı kapısız evine olan özlemi, korunma ve sevgi ihtiyacı büyüdüğünde kadın olmaktan, polisten veya sokaktan kaçmakla birlikte verilir.

Tema

Yüzleşme Gece Dersleri adlı romanın baş karakteri olan Gülfidan'ın yansıttığı duygular, adandığı örgüte ve hayata karşı olan sorumluluklarının üzerinde yarattığı hesaplaşma teması etrafında toplanır. Politik ve siyasi konulara karşı adanmışlığın ötesinde verdiği mücadelede kadın ve kız dayanışmasını, örgütlenmesini savunan karakterin geçmişe olan pişmanlıkları dile gelir.

Yoksulluk Kenar mahalle toplumunun sınıf kavramında kendine yer dahi bulamadığı gösterilirken "yoksulluk" teması üzerinden yoksul insanların, işçi olarak kullanılması rahatsızlık yaratır ve Gülfidan'a kaderin ötesinde bir mücadeleye girme gücü verir.

Kişiler

Gülfidan Kendisini "Sekreter Rüzgâr" kod adı ile tanıtan 18 yaşındaki Gülfidan, karmaşık ve hassas kişilik özellikleri göstermesine rağmen devrimci ve cesur bir kızdır. Kadın olması gereği kendini ortaya çıkarmaktan çekinen başkarakterin, mücadele dolu yaşamı hem maddi hem manevi anlamda kendini gösterir. Katıldığı örgüt ile birlikte kendine yeni bir hayat çizmek isterken gördükleri ve öğrendikleri ile geçmişini, kendini sorgulayan Gülfidan'ın yalnızlığı ve aykırılığı, düzene karşı sorumluluğunu yerine getirememeye düşüncesinden ileri gelir. Özelliklere işçilere yapılan haksızlıklar karşısında saldırgan bir tutum içerisinde olan karakter, korktuğu gerçeklerden saklanarak hakkaniyeti savunmaya çalışır. Her ne kadar bir derneğin üyesi de olsa işçi sınıfı gibi bir tabire ve erkek hâkimiyetine karşı kendi kendine savaş verir. İçindeki duyguları sadece Mukoşka ve dilsiz bir işçi ile paylaşabilir. Gülfidan, bağlı olduğu örgütün etkisi ile 12 Eylül darbesine neden olduğunu veya çeşitli aldanışlarla siyasi olaylara karıştığı için suçluluk duygusu yaşar.

Mukoşka Gülfidan'ın en yakın dostu olan Mukoşka, her düşüncesini paylaşabildiği, güvенеbildiği tek dostu ve kardeşidir. Lise sıralarını Gülfidan ile paylaşırken örgütsel manada arkadaşından ayrılır ve sıradan bir hayat seçer. Gelinlik giyer, evlenir ve evini temizler.

Anne Öyküde adı geçmeyen annenin varlığı dahi Gülfidan'a güç verir. Annenin çektiği eziyet ve acılara çözüm bulmayı kendine hedef koyan Gülfidan'ın zaman zaman annesine karşı kızgınlığı da dile gelir. Gülfidan yoksulluk içinde yaşayan annesini çoğu zaman kurandan sayfalar okuyup "hatim indireceğim" derken hatırlar.

ANA KARAKTER

Gülfidan (Açık)

Karakter Kendisini “Sekreter Rüzgâr” kod adı ile tanıtan 18 yaşındaki Gülfidan, karmaşık ve hassas kişilik özellikleri göstermesine rağmen devrimci ve cesur bir kızdır. Kadın olması gereği kendini ortaya çıkarmaktan çekinen başkarakterin, mücadele dolu yaşamı hem maddi hem manevi anlamda kendini gösterir. Katıldığı örgüt ile birlikte kendine yeni bir hayat çizmek isterken gördükleri ve öğrendikleri ile geçmişini, kendini sorgulayan Gülfidan’ın yalnızlığı ve aykırılığı, düzene karşı sorumluluğunu yerine getirememeye düşüncesinden ileri gelir. Özelliklere işçilere yapılan haksızlıklar karşısında saldırgan bir tutum içerisinde olan karakter, korktuğu gerçeklerden saklanarak hakkaniyeti savunmaya çalışır. Her ne kadar bir derneğin üyesi de olsa işçi sınıfı gibi bir tabire ve erkek hâkimiyetine karşı kendi kendine savaş verir. İçindeki duyguları sadece Mukoşka ve dilsiz bir işçi ile paylaşabilir. Gülfidan, bağlı olduğu örgütün etkisi ile 12 Eylül darbesine neden olduğunu veya çeşitli aldanışlarla siyasi olaylara karıştığı için suçluluk duygusu yaşar.

Aktiviteler Ablasının gardiyan olduğu bir hapiste yatar. İnkâr ettiği suçlarından ötürü dayak yer, ezilir. Gülfidan devrim için iş yapmayı bıraktıktan sonra yazı yazmaya başlar. Evliliği dahi ideolojik duygular içerdiği için tam anlamıyla mutlu hissetmez. En yakın ve tek dostu sayılan Mukoşka ile kendi kendine sayısız sohbetlerde bulunur, mektuplar yazar ve işçileşmeye karşı tutumunu paylaşır.

ÖRNEK ANILAR

Cesur Kadınların ve erkeklerin farklı sorumluluklara sahip olduğu bir çevrede yetişmiş olmanın verdiği çekince ile yetişen Gülfidan, tüm kadınların arasından sıyrılıp, annesinin çektiği acıların da etkisi ile derneğe girmeye karar verir: “Kırk kadının, “Bir şeyler yapmak lazım... Bir şeyler yapmak lazım..” diye titreyen ses tellerine tüm kalbimle uzandım ve halka gibi ateşleri boynuma takıp, “Dernek defterine beni de yazın!” cümlesinde soluklar içinde kaldım.”

Aykırı Herkes gibi olmamak adına sıradan bir yaşamı reddeden Gülfidan, hayatını zor da olsa kendi idealleri peşinden gitmek için harcamak ister: “Teklifinize uyup kırgın bedenimi ölümle dalaştıracak halim yok. Söyleyin, küçük bir iplik fabrikasına işçi girmemi isteyen fikrinizden nerde çıkarayım? Gönüllerinizin gözleri üstümden uzak olsun. İşçi olmak düşlerime denk değil. Süt kokulu soluğumla tuttuğumdan daha tazecik bir hayatı ele geçirme hayallerinin peşinden koştum. Ancak dalağıma ağırlı saplandı. Boğazım ve göğüs kafesim de hıçkırıklara sebep oldu. Şimdi uzak ve silik görüntülere bakmaktayım ve tek duygu bile oluşturmamaktayım.”

Devrimci Kendini bağlı bulunduğu örgütün kurallarına adan: “Bir gün, yüzünde yaratıcılığın sevinçli izlerini taşıyarak çıkageldin ve kocaman caddelerden birine çıkıp beyaz başörtülerimizi asfalta bırakmamızı teklif ettin. Sen bir deccaldin. Başkanımızı sabaha kadar duygulu sözler, fısıltılar ve inançla titreyen haykırmalarıyla etkiledin ve onu çocukları örgütlemeye ikna ettin. Sayısız bela açtın başımıza. Şimdi davamızın devamı için bir iplik fabrikasında işçi olarak çalışmayı bir nefer gibi savaşmayı küçük bir görev sayıyorsun.

Yoksul Lüks apartmanların zemin katında dahi yaşasa yoksul, mahalle kenarı da sayılsa yoksul bir hayat yaşayan Gülfidan için işçi sınıfı olarak değerlendirilmek ağır gelir: “Ey bedenimi saran yoksulluk, senden tiksiniyorum,” dedim, eski kot pantolonumun üstüne tüyleri top top olmuş, ilmikleri salınmış siyah kazağımı giydim. Pantolonumun bozuk fermuarına çengelli bir iğne taktım. Dışarı çıktım.”

Azimli Mücadeleci bir ruha sahip olan karakterin hayata bakışı belki bir denek faresi gibi hissetmesine neden olsa da devrim için elinden geleni yapmaya hazırdır: “Annesini ölüm uykusundan kaldıran hayırsız bir evlat, sinsi bir militan olduğumu saklamadan, bu bilimin kırmızı ışığında, ruhsal strateji ve taktik düşkünü zavallı kötürüm, bir fareye benzediğimi söylesem nasıl bir kıyamet kopar?”

Kontrollü Geçmişin erkeklere verdiği tanrısal özelliklerin Dev Sefid'e de verilmiş olduğunu düşünse de aldırmadan kendisi ile ilgili çeşitli korkuları ile bir kadın olarak yüzleşir. Militan olduğunu ileri sürmekten ziyade kontrolü elden bırakmamak adına çeşitli suçluluk duygularını kendi kendine bastırır: "İçimden bir ses bu yolun, nihayetinde Dev Sefid'in zindanının karanlığında silinip kaybolacağını söylüyor. Aldırmıyorum. Kadınlık korkusunun tuzak dolu sesi bu. Belki de beni alt eder. Kendime çok güvendiğimi sanmıyorum. Üst üste gördüğüm rüyalardan "çok inisiyatifli bir kadro" olmadığımı anlaşıyor. Fedai ya da kahraman dediklerine bakma. Allah aşkına canım bunlar ayıp laflar..."

Sert Genel başkanı ile yaptığı görüşmelerde sert bir mizaç takınan Gülfidan'ın hayata karşı tepkili ve sert olmasının nedeni insanların aydın düşünceler için yeterince uğraş vermedikleri yüzünden ileri gelir. Sınıf kavramının varlığından rahatsız olan sekreter için kendini ve ideolojisini ifade edebileceği bir yol yoktur. Bağlı bulunduğu örgüt içinde dahi kendini açıklamakta güçlük çeker: "Soruyorum: İşten çıkartılan işçilere, tazminatlarıyla kahve açmalarını kim örgütledi Allah aşkına? Yeni mekân yaratma hevesi pek işe yaramamış. O arkadaşa ömür boyu bölgemden uzak durma cezası veriyorum. Hepsinin tazminatı batmış, hem işsiz, hem öfkeli. İçlerinden biri, "Sayalar gibi geldi, sonra da gitti," dedi. "Saya"nın anlamına Derleme Sözlüğü'nde bakmanız gerekecek."

Pişman 12 Eylül gibi bir güne neden olan bir örgütün üyesi olmaktan ve sınıfsal düzeni değiştiremediği için suçluluk hisseden Gülfidan, pişmandır: "Annesiyle aralarındaki tuhaf ilişki- kocası olarak adlandırılmasına her zaman karşı çıktı- eylülün on ikinci sabahında, sesi, süsü, sisi olan, göz yaşartan, burun sızlatan, Gülfidan'ın özgün fidanından on yıllık hayat meyvasını kopartan radyo cızırtılarının e son derece sinematografik ateş kırıklarının bulutları yakmasıyla başladı."

Temkinli Kendi geçmişini sorgularken verdiği mücadelede kimliğini bile gizleme gereği duyan Gülfidan, polis ve sokak korkusunu bir türlü atlatamadığı için temkinli davranır: "Fakat... Bu dönüşün adı da korkuydu ne yazık!. O çarpıntının korku olduğunu keşfetmeseydim, gerçek bir derbederlik yaşadığım o kapısız ve duvaklı eve, yalnızca polise yakayı kaptırmamak için saklanıp durduğumu düşünenecektim... Orada, hiç ama hiç farkında olmadan, dostlarımın can acıtıcı, hep yüreğimi üzen, savruk ve öfkeli görüntülerinden uzakta kendi incinmiş sesimi dinlemeyi düşlediğimi biliyorum artık..."